

Erasmus lesbrief 2019

Desiderius Erasmus Roterodamus leefde meer dan 500 jaar geleden. Toen was hij heel bekend en nu nog steeds. Maar veel Rotterdammers weten niet wat hij voor ons heeft betekend en sommige niet eens wie hij was.

Wie is Erasmus?

Erasmus was een Nederlandse priester, filosoof, schrijver en humanist. Hij was heel veelzijdig.

Je komt hem overal in Rotterdam tegen

Erasmusbrug - Erasmus mc - Erasmus universiteit - Erasmiaans gymnasium - Erasmus metrolijn - Erasmusstraat - Erasmus koeriers - de Hoge Erasmus - Erasmus eethuis enz.

Ook is er een Erasmusbeeld in het centrum van Rotterdam, voor de Laurenskerk. Zo zie je dat iedereen hem alleen maar bij naam kent en zodra er wordt gevraagd wat hij echt betekend heeft voor ons, weten maar weinig mensen het. Dat is jammer want hij heeft zo veel voor ons betekend waar we tot op de dag van vandaag nog veel aan hebben.

De eerste jaren

Erasmus is op 28 oktober 1466 in Rotterdam geboren. Zijn vader was priester in Gouda en zijn moeder was zijn huishoudster, dus de relatie tussen zijn ouders was niet wettelijk. Zijn ouders noemden hem Erasmus. Hij is hun tweede kind, na broer Pieter die 3 jaar ouder was. Om te bevallen ging zijn moeder met Pieter naar haar zuster in Rotterdam. Die zus had daar een herberg in de Wijde Kerckstraat, tussen de Laurenskerk en de Hoogstraat. Zij verhuisden ten eerste omdat zij meenden dat een zwangere, niet getrouwde vrouw daar niet zo zou opvallen als in het kleinere Gouda. Ten tweede omdat de vader van Erasmus door de katholieke kerk verbannen was naar Italië. Priesters mochten (en mogen) niet trouwen en al helemaal geen kinderen krijgen. Erasmus en zijn broer waren, zoals dat toen heette, onechte kinderen.

Toen Erasmus 4 jaar was kwam zijn vader terug uit Italië en haalde zijn twee zonen met hun moeder terug naar Gouda. Erasmus zal daarna nooit meer terugkomen naar Rotterdam.

De schooltijd

Kinderarbeid was in die tijd heel gewoon en zeker voor arme families waarvan de kinderen niet leerden lezen of schrijven. Men vond dat niet nodig. Maar de vader van Erasmus was niet arm dus ging Erasmus wel naar school. Erasmus werd gepest op school, omdat hij een onecht kind was. Toen hij 5 was ging hij naar school. Hij leerde daar Latijn. Latijn was toen als het Engels van nu. Erasmus is eigenwijs en vindt dat hij te weinig leert. Als hij 7 jaar is stuurt zijn vader hem (met moeder en broer) naar de beste school van Nederland, in Deventer. Erasmus en zijn broer zitten daar op een school met alleen maar jongens.

Als Erasmus 14 is, overlijdt zijn moeder aan de pest. Hun vader haalt hen terug naar Gouda. Een paar maanden later sterft hij ook. Drie voogden werden verantwoordelijk voor de opvoeding van Erasmus en zijn broer. Daarvoor liet hun vader geld en richtlijnen voor hun opleidingen achter. De voogden maakten al het geld op en stuurden de broers naar een klooster in Steijn, bij Gouda.

Het kloosterleven

In het klooster leefden ze afgezonderd van de rest van de wereld. Broer Pieter vond het gezapige leven in het klooster wel best. Erasmus zag dat helemaal niet zitten, hij was snel uitgestudeerd in het klooster. Hij hunkerde naar kennis. Hij was leergierig, zoals dat heet. Hij wilde verder studeren, naar een universiteit. Maar ten eerste hadden ze geen geld. En ten tweede mochten onechte kinderen in de Nederlanden niet naar een universiteit.

Tegen zijn zin moet Erasmus na een jaar een gelofte afleggen dat hij in het klooster blijft. Op 25 april 1492, in het jaar van Columbus' ontdekking van Amerika, wordt Erasmus priester, net als zijn vader ooit was.

Gelukkig was er in het klooster iemand die de studiewensen van Erasmus. Deze monnik zorgde ervoor dat hij als schrijver met een bisschop mee naar Rome mocht. Het Latijn van de bisschop was onvoldoende voor de kontakten die hij wilde leggen en Erasmus sprak en schreef dat vloeiend. Met de bisschop reist hij jaren door West Europa en leert veel hooggeplaatste en gestudeerde mensen kennen. En uiteindelijk wordt hij - op voorspraak van de bisschop - toegelaten tot de universiteit van Parijs.

Leefregels van de kerk

Erasmus werd katholiek opgevoed. Dat was het geloof van zijn ouders, en eigenlijk van iedereen in het noorden en westen van Europa.

560 jaar geleden was het - naar onze opvattingen - een moeizame wereld. Het geloof - meer nog: de katholieke kerk - bepaalde in die tijd alles, het hele doen en denken van de mensen. Veel was verboden en er waren strenge regels hoe je je moest gedragen. Je moest je vooral niet gaan afvragen of de kerkelijke voorschriften wel klopten. Iedereen hield zijn burens in de gaten: leefden ze wel volgens de kerkelijke regels?

Humanisme

In het laatste jaar op school in Deventer leerde Erasmus het humanisme kennen. Het humanisme stond lijnrecht tegenover de manier van leven door de verboden en voorschriften van de katholieke kerk. Deze nieuwe manier om naar de wereld te kijken was door geleerden meegebracht uit Italië.

Het humanisme stelt de mens centraal, met een vrije wil, in staat om over zichzelf na denken en zijn eigen beslissingen te nemen. Erasmus heeft zich in deze leer verdiept, er veel over nagedacht. Hij heeft er veel over gesproken en geschreven met andere denkers in Europa en zo zijn ideeën gevormd over een betere samenleving.

Eigenlijk heeft hij zich zijn hele leven bezig gehouden met twee vragen: hoe wordt men een beter mens? En hoe maken wij een beter samenleving? Om dat te bereiken correspondeerde hij met geleerden in heel Europa en schreef hij zijn boeken.

Boeken

Erasmus was een zeer gedreven man en wilde zijn ideeën over een betere samenleving uitdragen. Hij schreef dag en nacht door en sliep slechts drie uur. In al zijn boeken - meer dan 100 - komen 10 thema's regelmatig aan de orde (deze staan

elders op deze website). Dat zijn de thema's waar Erasmus zich echt hard voor maakte, om die betere samenleving te bereiken. Zijn meest bekende boeken zijn de Adagia, het Nieuwe Testament en de Lof der Zotheid.

Adagia

Op de Universiteit van Parijs had Erasmus vrijwel geen geld om in zijn onderhoud te voorzien. Tegen betaling leerde hij jongere studenten Latijn te leren. Hij ontdekte dat ze daar veel moeite mee hadden. Hij leerde hen Latijnse spreekwoorden en gezegdes: adagia. Die waren kort en gemakkelijk te onthouden. En door uit te leggen wat ze betekenden, bleven de Latijnse woorden in het geheugen.

Hij had daar veel succes mee en maakte in 1500 een eerste boekje met 100 adagia. Het had ook buiten de universiteit veel succes. Erasmus is het zijn hele leven blijven aanvullen en weer uitgeven. Aan het eind van zijn leven bevatte zijn laatste boek 4.151 adagia.

Het Nieuwe Testament

Erasmus twijfelde sterk aan de verboden en voorschriften (leefregels) die in de Latijnse versie van het Nieuwe Testament stonden. Het Nieuwe Testament is een deel van de bijbel die mensen leert hoe men goed kan leven.

Erasmus leerde Hebreeuws en oud-Grieks om te controleren hoe alles in die eeuwenoude bijbels beschreven stond. Hij ontdekte dat heel veel in de Latijnse vertaling niet klopte met de oorspronkelijke teksten. In de klassieke bijbelboeken stonden niet al die verboden en voorschriften hoe te leven zoals de katholieke kerk nodig vond. Daarom schreef Erasmus een *nieuw* Nieuw Testament. En sindsdien was zijn thema: neem nooit iets van een ander aan, onderzoek alles, zoek zelf uit of iets waar is of niet.

Tolerantie

Erasmus schreef boeken tegen oorlog en geweld. Boeken met adviezen voor keizer Karel de Vijfde, hoe hij een goed regeerder kon zijn. Hoe hij bijvoorbeeld overwonnen volkeren kon behandelen in plaats van alle mannen te laten vermoorden. Vooral over tolerantie (verdraagzaamheid) schreef hij. Ook al ben je het niet met iemand eens, dan kan je toch naar zijn andere mening luisteren, respect tonen en wellicht discussiëren.

Lof der Zotheid

Zijn bekendste boek is de Lof der Zotheid. Na de bijbel is dit het meest verkochte boek ter wereld! Hij schreef het in een week --- op de rug van een paard --- terwijl hij van Italië naar Engeland reisde, naar zijn grote vriend Thomas More. Dit boek is wereldberoemd geworden omdat het humoristisch commentaar levert op de samenleving. Erasmus geeft ongezouten kritiek op de wereld om hem heen, vooral op de kerk (priesters) en op gestudeerde en zich belangrijk voelende mensen. Het boek sloeg in als een bom en werd als enorm bevrijdend ervaren.

Erasmus nu

In de tijd van Erasmus werden mensen die kritiek hadden op leefregels die door de kerk waren voorgeschreven, verbrand of onthoofd. Er zijn landen waar dit nog steeds gebeurt.

Erasmus verpakte zijn kritiek echter in humor en liet Vrouwe Zotheid dat vervolgens zeggen. Zo heeft hij overal kritiek op geuit en alles bespottelijk gemaakt, maar hield hij toch zijn hoofd op zijn nek.

Met zijn boeken en brieven wilde Erasmus bijdragen aan een goede samenleving.

Als Erasmus nu leefde, zou hij de bekendste cabaretier zijn. En zou hij alle sociale media druk gebruiken om zijn ideeën uit te dragen.